

Motion till riksdagen

1989/90: A602

av Allan Ekström (m)

Domarnas rättsliga ställning

En av hörnstenarna i vårt statskick är att den dömande makten skall utovas av skickliga, självständiga och ovaldiga domare. Domarkären är rättsstatens sista utpost.

Kvaliteten på domarkären beror i långa loppet självfallet på *yrkets attraktivitet*. Det gäller för domstolarna att locka till sig de mest kompetenta juristerna och att därefter behålla dem. I sista hand måste det vara en angelägenhet för riksdagen att värna om domarkärens kvalitet. Gällande ordning, enligt vilken det ankommer på arbetsmarknadens parter att bestämma anställningsvillkoren för domarna, är för den skull minst sagt tvivelaktig, även sett mot bakgrund av de förhållanden som råder utomlands i jämförbara länder. Det är icke fackliga organisationers ensak att genom lönesättning och liknande påverka kvaliteten hos våra domare och därigenom ytterst själva *standarderna av vår rättsordning*. I annat sammanhang har jag utvecklat ämnet ytterligare (motion 1988/89:Ju 406).

Att domarna – även de högsta – *utes* på rent objektiva grunder är självfallet också ett oeftergivligt krav. Det bör därför skapas yttre garantier som utesluter varje form av misstanke att regeringen begagnar sin utnämningssmakt på ett sätt som är oförenligt härmed. I annat sammanhang har jag utvecklat hur utnämningssmakt bör underordnas intresset av full offentlighet och insyn (motion 1988/89:Ju 401).

De enskilda domarna måste slutligen vara garanterade integritet och *oavsärtlighet*. Prövningen av frågan, huruvida en domare på grund av brott förverkat sin rätt att vara domare, måste således tillkomma allmän domstol eller salunda i sista hand i högsta domstolen. I ett sådant här för vår rättsordning fundamentalt ämne borde det icke finnas utrymme för korporativism. Inte desto mindre är det så, att det anförtröts åt den korporativistiskt sammansatta arbetsdomstolen att pröva denna fråga. Detta blev en måhända icke tillräckligt uppmärksammas konsekvens av 1975 års ämbetsansvarsreform, till grund för vilken ytterst låg den besynnerliga tanken att, om en tjänsteman vid sin myndighetsutövning kränker en enskild persons intressen eller på annat sätt tillfogar denne skada, detta är att betrakta som en arbetsrättslig (intern) angelägenhet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Glädjande nog företog riksdagen förra året ändringar i 1975 års reform till förmån för den enskilde. I nu berörd del består emellertid det klandrade förhållandet.

Den i 11 kap. 5 § regeringsformen intagna skyddsbestämmelsen till förmån för domarna måste – det är slutsatsen – innefatta den ordningen, att domare icke kan skiljas från sin domartjänst annorledes än av *allmän domstol*. Det är ägnat att förvana att riksdagen en gång kunnat intaga den standpunkten att en domstol med från arbetsmarknaden hämtade intresseledamöter, där yrkesdomarna dessutom förordnas för en period av tre år i sänder, skulle ha kompetens att i sista hand – med uteslutande av Högsta domstolen – pröva en sådan avgörande fråga. I sammanhanget finns all anledning att erinra om vad Statens ansvarsnämnd enhälligt uttalat i ett tidigare lagstiftningsärende (se JuU 1988/89:24 angående tjänstefel):

De ändringar som nu föreslas i BrB 20:1 tillgodoser emellertid inte på långt när de reformkrav som kan ställas. Kvar är exempelvis den besvärande dualismen mellan domstolen som skall bestämma påföljd för brott som en tjänsteman begått och anställningsmyndigheten (statens ansvarsnämnd i vissa fall) som har att pröva om brottet skall medföra avsked. Det finns enligt ansvarsnämndens mening starka skäl att återinföra det straffrättsliga avsättningsinstitutet för offentliganställda tjänstemän. I de flesta fall drabbas tjänstemannen hårdare av avsättning som påföljd än av den rent straffrättsliga påföljden. Det är inte acceptabelt från rättssäkerhetssynpunkt att inte också den förra påföljden prövas av domstolen i brottmålet.

Den nuvarande ordningen att handlägga frågan om entledigande av domare sasom "arbetstvist" är sammanfattningsvis otillfredsställande såväl från rent konstitutionella utgångspunkter som från rättssäkerhetssynpunkt.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att prövningen av domares skiljande från tjänsten skall överföras till allmän domstol.

Stockholm den 10 januari 1990

Allan Ekström (m)